РЕЦЕНЗІЯ

доктора філософії з фізичного виховання і спорту, доцента, доцента кафедри спортивних єдиноборств та силових видів спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України Штанагея Дмитра Вікторовича на дисертаційну роботу **Яна Хаоцзіня** на тему: **«Вдосконалення технічної підготовки кваліфікованих борців на основі індивідуально-типологічних характеристик»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка» за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність теми дослідження. Актуальність дисертаційного дослідження визначається сучасними тенденціями розвитку греко-римської боротьби, для яких характерні зростання інтенсивності змагальної діяльності, розширення технічного арсеналу спортсменів та підвищення вимог до ефективності застосування техніко-тактичних дій у поєдинку. У зв'язку з цим важливим завданням є пошук науково обґрунтованих підходів до вдосконалення технічної підготовки борців, спрямованих на підвищення результативності їхньої змагальної діяльності.

Водночас сучасні дослідження у сфері спортивної науки дедалі більше акцентують увагу на індивідуалізації тренувального процесу, що передбачає врахування індивідуальних особливостей спортсменів при розробленні та реалізації програм підготовки. У цьому аспекті дослідження індивідуально-типологічних характеристик кваліфікованих борців та встановлення їх взаємозв'язку з показниками технічної підготовленості становить перспективний напрям наукового пошуку. Обґрунтування та впровадження підходів до вдосконалення технічної підготовки з урахуванням індивідуальних особливостей спортсменів може сприяти підвищенню ефективності тренувального процесу та має теоретичну і практичну цінність для сучасної системи підготовки борців греко-римського стилю.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях.

Основні положення дисертаційної роботи є достатньо обґрунтованими, базуються на сучасних науково-методичних джерелах, результатах власного педагогічного експерименту та коректному застосуванні методів математичної статистики. Висновки логічно випливають із отриманих емпіричних даних, є науково аргументованими та відображають закономірності вдосконалення технічної підготовленості кваліфікованих борців.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– вперше теоретико-методичне обґрунтовано і розроблено програму вдосконалення технічної підготовленості кваліфікованих борців греко-римського стилю, побудовану на основі індивідуально-типологічних характеристик спортсменів, яка передбачає диференційований добір засобів і методів тренування залежно від швидкості сенсомоторних реакцій, рівня психічної стабільності та характеру поведінкових реакцій;

– вперше визначено структуру взаємозв'язків між показниками технічної підготовленості та комплексом індивідуально-типологічних характеристик кваліфікованих борців греко-римського стилю, що включає сенсомоторно-реактивний, функціонально-координаційний та когнітивно-регуляторний фактори, які обумовлюють ефективність виконання техніко-тактичних дій;

– вперше сформовано модельні характеристики техніко-тактичної підготовленості кваліфікованих борців греко-римського стилю з урахуванням сучасних тенденцій змагальної діяльності;

– доповнено та розширено наукові уявлення про рівень та структуру індивідуально-типологічних характеристик (сенсомоторних, функціональних, когнітивних і психологічних) кваліфікованих борців греко-римського стилю;

– доповнено та розширено дані про сучасну структуру та зміст змагальної діяльності у греко-римській боротьбі, зокрема щодо результативності борців, структури техніко-тактичних дій та часових особливостей сутички;

– доповнено та розширено уявлення про організацію технічної підготовки кваліфікованих борців греко-римського стилю в межах підготовчого періоду з урахуванням етапної структури, мезо- і мікроциклів;

– доповнено та розширено дані щодо ефективності застосування індивідуалізованого підходу до спортивної підготовки кваліфікованих борців греко-римського стилю.

Академічна доброчесність. При детальному аналізі структури та змісту дисертації, а також наукових публікацій за результатами дослідження ознак порушення академічної доброчесності не виявлено.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано на кафедрі спортивних єдиноборств та силових видів спорту відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021– 2025 рр. за темою 2.6 «Науково-методичний супровід тренувальної та змагальної діяльності кваліфікованих спортсменів у єдиноборствах та силових видах спорту» (номер державної реєстрації 0121U108940).

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій. Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 8 наукових публікаціях, серед яких: 4 статі у наукових фахових виданнях України, а також 4 публікацій апробаційного характеру у матеріалах науково-практичних конференцій.

Оцінка змісту і основних положень дисертації. Дисертаційна робота виконана у відповідності до встановлених вимог. Роботу викладено на 226 сторінках друкованого тексту. Вона складається з анотацій, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У роботі представлено аналіз науково-методичної літератури, обґрунтовано методи дослідження, висвітлено результати власних експериментальних досліджень, а також наведено теоретичне та практичне обґрунтування програми вдосконалення технічної підготовленості кваліфікованих борців греко-римського стилю. Список використаних джерел налічує 222 найменувань, з яких 106 – іноземних авторів. Матеріали дисертації проілюстровано 23 рисунками та 30 таблицями, що відображають основні результати дослідження. складається з анотацій, вступу, п 'яти розділів, висновків, списку використаних джерел (205

найменування), додатків. Цифровий матеріал дисертації ілюстровано 23 таблицями та 6 рисунками.

У вступі традиційно обґрунтовано актуальність досліджуваної теми, показано зв'язок роботи з науковими планами, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, представлено наукову новизну та практичну значущість результатів роботи, їх впровадження в тренувальний процес, зазначено особистий внесок здобувача в спільно опублікованих працях, наведено інформацію про апробацію результатів роботи.

У першому розділі **«Теоретико-методичні аспекти технічної підготовки кваліфікованих борців»** узагальнено основні напрями наукових досліджень, присвячених технічній підготовці у спортивній боротьбі, зокрема формуванню методичних засад тренувального процесу, аналізу змагальної діяльності, індивідуалізації техніко-тактичної підготовки та моделюванню спортивної діяльності. Розглянуто значення технічної підготовленості як важливої передумови результативного ведення поєдинку, а також висвітлено роль когнітивних, сенсомоторних і психофізіологічних механізмів у забезпеченні ефективності технічних дій. На підставі аналізу науково-методичної літератури обґрунтовано доцільність комплексного врахування індивідуальних особливостей спортсменів у процесі вдосконалення їхньої технічної майстерності.

У другому розділі **«Методи та організація дослідження»** представлено методологічні засади проведення дисертаційної роботи, обґрунтовано вибір дослідницьких методів відповідно до поставленої мети та визначених завдань. Охарактеризовано використані методи збору й аналізу даних, розкрито організаційні особливості дослідження та послідовність реалізації його основних етапів.

У третьому розділі **«Рівень технічної підготовленості та індивідуально-типологічні характеристики кваліфікованих борців»** досліджено особливості змагальної діяльності борців греко-римського стилю, визначено найбільш результативні техніко-тактичні дії та проаналізовано рівень сформованості технічних навичок спортсменів. Окрему увагу приділено вивченню

індивідуально-типологічних характеристик борців, зокрема особливостей сенсомоторного реагування, функціонування нервової системи та когнітивно-регуляторних процесів. Застосування кореляційного й факторного аналізу дало змогу встановити взаємозв'язки між зазначеними характеристиками та показниками технічної підготовленості, а також виокремити сенсомоторно-реактивний, функціонально-координаційний і когнітивно-регуляторний фактори, які відображають основні психофізіологічні механізми забезпечення технічної майстерності борців.

У четвертому розділі **«Розробка та експериментальна перевірка програми вдосконалення технічної підготовки кваліфікованих борців»** представлено результати розроблення й обґрунтування авторської програми вдосконалення технічної підготовленості борців греко-римського стилю з урахуванням їхніх індивідуально-типологічних характеристик. Визначено концептуальні засади програми, принципи її побудови, основні етапи реалізації, а також комплекс засобів і методів, спрямованих на вдосконалення техніко-тактичних дій спортсменів. На основі аналізу змагальної діяльності сформовано модельні характеристики техніко-тактичної підготовленості, що можуть слугувати орієнтиром для планування тренувального процесу. Результати педагогічного експерименту засвідчили ефективність запропонованої програми: у спортсменів експериментальної групи зафіксовано більш виражені позитивні зміни якості виконання окремих техніко-тактичних дій і комбінацій, а також показників комбінаційності та підготовки атакувальних дій порівняно з контрольною групою.

У п'ятому розділі **«Аналіз та узагальнення результатів дослідження»** здійснено систематизацію основних положень і результатів дисертаційної роботи, узагальнено отримані теоретичні та експериментальні дані й розглянуто їх у контексті наявних наукових досліджень. Визначено значення отриманих результатів для розвитку теоретико-методичних засад індивідуалізації технічної підготовки кваліфікованих борців греко-римського стилю. Підкреслено, що врахування індивідуально-типологічних характеристик спортсменів створює передумови для цілеспрямованого вдосконалення їхньої технічної майстерності,

підвищення ефективності техніко-тактичних дій та оптимізації тренувального процесу.

Зауваження та дискусійні питання. Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Яна Хаоцзіня, за доцільне звернути увагу на окремі зауваження та дискусійні положення, а саме:

1. У висновках до розділу 1, присвяченого теоретико-методичним основам вдосконалення технічної підготовленості борців, доцільно було б більш чітко конкретизувати та порівняти сучасні підходи до використання методів та засобів у підготовці спортсменів, зокрема з позицій їх ефективності та практичної реалізації.

2. У пункті 2.1.2 та підрозділі 3.1, присвячених методам дослідження й аналізу змагальної діяльності борців, доцільно детальніше охарактеризувати класифікацію окремих техніко-тактичних дій і конкретизувати зміст понять, використаних під час аналізу змагальних показників, зокрема «структура балів», «структура техніко-тактичних дій», «динаміка результативності» тощо. Це сприятиме підвищенню термінологічної точності та забезпечить краще розуміння методичних підходів до оцінювання змагальної діяльності спортсменів.

3. Доцільно більш детально розкрити можливості практичного застосування розробленої програми вдосконалення технічної підготовленості борців, зокрема особливості її впровадження у тренувальний процес спортсменів різного рівня кваліфікації та перспективи адаптації запропонованих засобів і методів до специфіки їхньої підготовки.

4. Бажано більш чітко структурувати висновки до розділу 3 та посилити їх узгодженість із загальними висновками роботи. Зокрема, більш послідовно відображати основні результати, отримані саме в межах відповідного етапу дослідження, з акцентуванням уваги на найбільш суттєвих положеннях.

5. У тексті дисертаційної роботи наявні окремі технічні та редакційні неточності, зокрема поодинокі описки й мовні помилки, незначні розбіжності між посиланнями та описом результатів, представлених у таблицях і рисунках, а також певна непослідовність у використанні окремих позначень. Водночас

зазначені недоліки мають переважно технічний і редакційний характер та не впливають суттєво на загальне сприйняття результатів дослідження, його наукову цінність, теоретичне значення й практичну спрямованість.

Висновок. Дисертаційна робота Яна Хаоцзіня «Вдосконалення технічної підготовки кваліфікованих борців на основі індивідуально-типологічних характеристик» є кваліфікаційною науковою працею, виконаною здобувачем особисто, має наукову новизну, характеризується новизною підходів і практичною цінністю, відповідає спеціальності 017 Фізична культура і спорт, вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами). Автор дисертації, Ян Хаоцзінь, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

доктор філософії з фізичного виховання і спорту,
доцент, доцент кафедри спортивних єдиноборств
та силових видів спорту
Національного університету
фізичного виховання і спорту України Дмитро ШТАНАГЕЙ